

Num. 2

Noveme

1.991

Toti

REVISTA MESADÈRA DETH C.N.L. DERA VAL D'ARAN

Es huecs ena
Val d'Aran.

Planeta Tèrra o
planeta Mart.

Entrevista

*Comerçant! Otelèr! Hè conéisher
eth tòñ establiment en tot
amassà-te ara campanha de
normalisacion lingüistica der
aranés per miei de: Pannèus,
papèrs de sucre, bosses de
crompa, listat de prètzi, cartes
de menú, targetes, aubarans,
eca, eca.*

*Es vòsti clients ac demoren, e
era Val d'Aran tanben!*

Aranés òc, brembà-te'n!

Toti

REVISTA MESADÈRA DETH C.N.L. DERA VAL D'ARAN

CONSELH GENERAU
D'ARAN

DIRECCION GENERAU DE
POLITICA LINGÜISTICA
DERA
GENERALITAT
DE
CATALONHA

EDITE

C.N.L. dera Val d'Aran

Çò de Saforcada s/n

Tel.: 64 00 92

25530 Vielha

DIRECCION

Frederic Vergès Bartau

CONSELH DE REDACCION

Manuela Ané Brito

Jovita Ané Sanz

Joan Leja Cadena

ESTAMPE

Copinart

C/ Castèth, s/n

25530 Vielha

COLLABÒREN

Pèpe Gasa

Genís Roca

Antòni Porras

Lluís Rodríguez

DEPAUS LEGAU

L-1092-1991

*Era Direccion e eth Conselh de Redaccion
non s'identifiquen pas tostemp damb es
opinions e articles que vien signadi.*

SOMARI

EDITORIAU	3
ENTREVISTA	4
COLLABORACIONS	6
MONUMENTS	11
CORNÈR LITERARI	13
SECCION D'ARANÈS-OCCITAN	14
FLASH	15
CONCORS LITERARI	16
ESVAGAMENTS	18

EDITORIAU

Un nau cors

Tot trabalh, tot ahèr, tota activitat umana, entà aué-ne ua coneishença des madeishi sus eth sòn rendement e eth sòn espandiment, aué e tostemp s'a auut e s'a eth besonh de remerca'c per miei d'ua mesura quantificabla, e, en tot hèr comparèr d'ua situacion o estament ``X'' a ua auta situacion o estament ``Y'', se pòt atau constatar eth sòn auanç, restancament o repè.

Cada an, entad aguesta sason, eth C.N.L. dera Val d'Aran, en tot desvolopar era sua foncion normalisadora, aufrís ath public aranés, uns corsi de reciclatge enes nivèus A (parlar e rudiments d'ortografia) e B (ampliament dera normatiua ortografica e gramatica) dera lengua pròpia d'Aran (occitan-aranés) e de catalan. Podem díder, e sense bric de trionfalisme que cada còp (viatge), eth nombre de matriculats va ensús, çò que pròve que sectors dera poblacion, prenen consciéncia; es uns dera sua pròpria identitat, e d'audi dera identitat dera tèrra que les acuelh.

Ath madeish temps, aguest C.N.L. a convocat eth IIau. Concors Literari de Narracion, atau coma ac hec arunan, mès, ampliat a dus brancs de participants. Tamb açò se sage de prebotjar era creacion literària entermiei es nòsti conciutadans e arténher entara nòsta lengua eth cultiu e suenh qu'a de besonh entà desvolopà-se en tota sòrta d'encastres sociaus ath deuant eth lumedan der an 2000.

* * *

Era Entrevista

Hè quate mès que se constituïc eth Conselh Generau d'Aran, era idia d'aguesta revista ei d'auer damb toti es conselhèrs generaus o era màger part d'eri, un rescontre entà hè-mo'n dus sòs sus era gestion amiada entà deuant e er estat en que se trape aué era nomentada institucion. En ua prumeria ère previst aué-lo damb era Magnifica Sindica Na Mª Pilar Busquets e Medan, mès non a estat pas possible; per'mor d'açò aguest prumèr interviu l'auem damb en Jusèp Calbetó e Giménez Vice-prumèr Sindic deth Conselh Generau d'Aran.

- Eth 17 de junh d'enguan se constituïc eth Conselh Generau, d'aguest dia entà deçà, quin ei eth bilanç que ne hè?

Sense meté-me ath deuant dera opinion dera nòsta Sindica, en aguest temps s'a seguit damb es trabalhs e projèctes qu'amiaue eth Conselh Comarcau. S'an creat e despartit es cartèrs, mès non s'a prenut possession d'eres per'mor qu'encara non s'an es mieis e dotacions corresponentes. En tot cas dideria que s'a arthenhut es objectius que mos auem mercat, aquerò plan, damb un shinhau de retard, coma son es comissions, eth despartiment de cartèrs e es dus plens de constitucion.

Per ara manque un punt important qu'ei era creacion dera Comission Mixta e qu'auem acordat non creà-la enquia que mos recebe eth Plan Aunorable President dera Generalitat de Catalonha, Sénher, Jordi Pujol, e açò serà eth dia 7 de noveme. Dempús d'aguesta amassada, se s'arthenhen es objectius mercats non i aurà pas cap de desexcusa sus era bona marcha deth Conselh.

- I a bèra transferéncia a cuert o miei plaç tà passar ath Conselh? En base a qué se determinarà era sua dotacion economica e de personau?

Com sò dit adès, a compdar deth 7

de noveme era Presidència dera Generalitat s'a de comprométer a tota aquera dotacion que sigue de besonh entath foncionament intèrn deth Conselh e ath delà, nomentar es conselhèrs dera Generalitat que preneràn part ena comission mixta. Aguesta dotacion anarà acarrerada entà realisar es diuersi estudis e contratacion des tecnicos entàs futurs

entente tamb toti es representants politics.

Per part dera oposicion s'a prenut ua postura plan fòrta que pòt èster consequéncia de que nosati non mos i auem apropat guaire. En quinsevolh cas eri hèn era oposicion qu'an de hèr e nosati governam, donc auem era majoritat absoluta. Mès torni a díder, era causa polida e practica ei que i

Sr. Jusèp Calbetó e Giménez, Baile der Ajuntament de Vielha Mijaran e Vice-prumèr Sindic deth Conselh Generau d'Aran.

traspassi.

- Quina ei era relacion enter er equip de govèrn e era oposicion?

Me cau reconéisher que aguesta relacion non ei pas guaire bona. De totemp jo ja ac auia dit deth madeish Conselh Comarcau, qu'aumens en aguesta prumèra legislatura deth Conselh generau auie d'èster un govèrn de concentracion, ei a díder, de bona

auesse un govèrn de concentracion.

- Quini seràn es membres que formaràn part dera comission mixta, autant peth Conselh Generau d'Aran coma pera Generalitat de Catalonha.

Per part der equip de govèrn, es conselhèrs que formaràn part d'aguesta comission son: Mª Pilar Busquets, Víctor León e jo madeish. Entad açò

qu'ei ara oposicion ne son: Emili Medàn e Jaime Geli. Es dera Generalitat com sò dit adès non ac saberam enquiath dia 7 de noveme. Aguesta comission trabalharà ath long d'enguan e enquia plan segur, eth mes de junhsèga der an que ven.

- Er article 4, títol lèr dera Lei sus eth Regim Especiau dera Val d'Aran ditz, qu'Aran a drapèu e imne pròpis. I a quauquarren, estudi o prepauses ath respècte?

Per èster un tèma delicat e que non se pòt préner cap de determinacion ara laugèra, creigui que cau seguir es critèris des expèrts, e qu'a d'èster açò consensuat per toti es mèmbers deth Conselh.

Totun açò, i a un document presentat pera oposicion en eth que demane un debat enter toti entà estudiar aguest ahèr, jo, personaument i sò cossent, donc ei primordiau entath Conselh e per descomptat entath país.

- Coma baile der Ajuntament de Vielha-Mijaran e coma vice-prumèr president deth Conselh Generau i a bèth tipe de relacion enter Conselh e Ajuntaments? Quina ei o aurie d'èster aguesta?

Entà jo, creigui que eth Conselh a d'èster coma eth pair des Ajuntaments, ei a díder, i a causes que tanhen a toti es Ajuntaments, talament com ei transpòrt public, arremassatge de lordères, miei ambient, eca. e eth Conselh com organisme

supracomarcau, ei qui aurà de préner enes sues mans eth bon desenvolopament d'aguesti servicis, mès tanben non cau desbrembar que en un futur serà qui recebe e gestione es dotacions economiques que provenguen des nautes institucions. Eth Conselh a d'èster ath cant des Ajuntaments e aguesti ath cant deth Conselh en tot deishar de cornèr eth color politic.

- Era Val d'Aran subergés peth sòn auviatge arquitectonic, sustot pes sues glèises, mès aguesti bastiments an de besonh equipaments urgents en tot açò referent as losats. Un viatge passades es competències en aguest camp, a previst er equip de govèrn préner mesures en aguest ahèr?

Aguest problèma a d'èster prèst eth mès lèu possible. Ena dotacion entath foncionament intèrn deth Conselh ja s'a de preveir ua partida, autanplan d'auança ara signatura de competències, entà apariar toti aguesti monuments atau com entath foncionament deth Musèu dera Val d'Aran.

- Un aute problèma grèu entara gent des pòbles ei eth transpòrt public. I a bèra actuacion prevista entà apariar aguest ahèr?

Eth Conselh Comarcau a deishat sus era taula un estudi complèt sus un transpòrt public d'autobusi de 30 places que tamb ua frequéncia de 10 a 15 minutes gesserien de Lés enquia

Salardú e en iuèrn enquias madeishes pistes d'esqui. Est'an passat i auec 5 milhons autrejats com ajuda ara companhia que prenguesse eth servici e cossent tamb era lei aué en vigor e a despient de que er autrejament l'age ua auta empresa (en aguest cas era Alsina Graells) de Lés enquia Pujòlo, aguesta non a volut pas entrar: Eth Conselh Generau a potestat entà hèr un concors, atau com l'an o l'auien s'auessen volut dus o mès ajuntaments, que dotarie tà cada an ua subvencion de 5 milhons de pessetes tà poder començar aguest transpòrt public per ua empresa privada, que per descomptat melhor que siguesse dera Val d'Aran. En tot parlar d'açò hè tres ans, un ciutadan d'aciú ja prepausèc aguest servici ath Conselh Comarcau, mès era sua demanda non estèc pas escotada. Aguest estudi a estat realizat per tecnicos deth transpòrt dera Generalitat de Catalonha, en tot hèr comparèrs tamb d'auti parçans e zònes e s'a arribat ara conclusion tamb es caracteristiques que mès ensús sò nomenat. Entàs pòbles que son aluenhats dera carretèra generau (Vilamòs, Arres, eca.) tanben i é previst en aguest estudi er enlaç tamb era generau.

- Auetz quauquarren a ahíger as nòsti liegedors?

Sonque demani as nòsti conciutadans un shinhau de paciència e demoram que era sua critica sigue hèta entath ben de tota era Val d'Aran.

Joan Leja

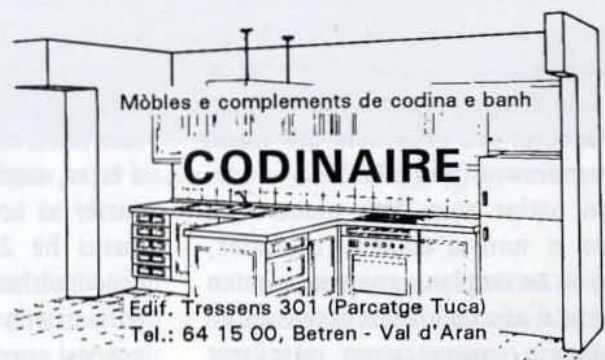
**ARA TANBEN
EN VIELHA**

SERVICI URGENT DE TRANSPÒRTS

VIELHA Ctra. Gausac, s/n. - Edif. Montpius - Tel. 640588
LLEIDA Poligon Industrial - C/. La Fusta - Tel. 205266

Mòbles e complements de codina e banh

CODINAIRE

Edif. Tressens 301 (Parcatge Tuca)
Tel.: 64 15 00, Betren - Val d'Aran

Collaboracions

Malurosament toti rebrembam com cada an es huecs per man d'individús irresponsables, ignorants e antisociaus hlamen milenats d'ectares tamb era desaparicion totau dera flòra e fauna des parçans afectats.

ES HUECS FORESTAUS ENA VAL D'ARAN

Eth darrèr ostiu, malurosament an estat notficia es huecs forestaus; non pas ja laguens er encastre de Catalonha, se non que d'auti endrets an artenhit mès nomentada, com es dera "Serrania de Ronda", eth qu'afectèc era zòna protegida deth "Parque Nacional de Ordesa", o per estenuda territoriau es patits ena Comunautat Valenciana.

Eth truc que es imatges des mieis (mejans) de comunicacion mos determinen ei tot un element en.hiscaire que mos hè especiaument sensibles ad aguest tèma. Era reflexion que ara seguida campe ei quin ei er estat dera question laguens era Val d'Aran.

Era situacion des parçans adès nomentats envèrs era Val non admet pas cap de tipe de comparèr; eth nombre de huecs e era superfícia afectada en ua e d'autes non a pas arren a veir. E açò qu'ei pr'amor basicament ara adobament de factors relacionats enter eri coma son era especiau vegetacion, es solèrs, er emplaçatge com a val atlantica e subertot eth clima, que hèn dera Val un element diferenciat de d'auti.

Totun açò, se campam es donades estadistiques pròpies d'Aran des darrèri ans, subertot des dus darrèrs, veiram ua clara tendéncia ara nauta en aquerò qu'ei ath nombre de huecs de vegetacion que pera sua importància an requerut era preséncia des mieis d'escandiment (pompièrs).

Cau parlar aciu deth numerò de huecs e non d'ectares usclades, donques se tanplan aguestes orienten eth grad d'afectacion sus es masses de vegetacion -quauquarren relacionat tamb era eficàcia der aparelh

d'escandiment-, non introdusissen pas en cambi, er aspècte sociau de guairi viatges ua activitat umana o naturau a provocat un huec -mès relacionat tamb concèptes preventius-. E cau parlar, tot amassat, de huecs de vegetacion deuant es huecs forestaus, donc eth prumèr ei un concèpte qu'amasse ath dusau, e eth manejadís blos e estricte d'aguest darrèr carrege ath debat connotacions basicament economicistes, ath còp que travestissen es chiffres reaus.

NOMBRE DE HUECS DE VEGETACION. VAL D'ARAN

AN	NUM. HUECS
1986	07
1987	02
1988	04
1989	22
1990	17

AN 1990. SERVICIS DES POMPIERS:

- Val d'Aran:

Huecs	Totau	
vegetacion	servicis	%
17	443	3,83

- Encontrades de Lheida:

560	5467	10,24
-----	------	-------

- Catalonha:

4794	31672	15,13
------	-------	-------

A maugrat que tamb es donades actuaus eth fenomèn a pòga importància envèrs ath conjunt de huecs de vegetacion enes encontrades de Lheida (3,03%), totaument residuau en ensemble de Catalonha (0,35%), o enquia, en ensemble de servicis que hèn es pompièrs en Aran (3,83%); eth grad de creishement d'aguesti ei des mès nauti en Catalonha, e poirie vier a èster, tamb eth temps, un fenomèn parièr as accidents de montanha, es quaus hè 20/25 ans endarrèr èren desconeishuts pertot; quan ara s'an convertit en ua sòrta de sinistre en que era Val enregistre eth màger nombre d'eri en tota Catalonha.

Era analogia non ei pas desmesurada, donc era clau d'andús sinistres non se trape pas sonque ena montanha, senon ena activitat umana que se desvolope en era. D'efècte, ei plement acceptat que ath torn deth 95% des huecs de vegetacion en Espanha son costats per òme, deuant ad autes chiffres com eth 70/80% enes bòdski nordics d'Escandinàvia, o eth 40/60% enes bòdski occidentaus d'America deth Nòrd.

Era analisi deth procès des huecs forestaus enes darrèri 20/25 ans hè veir (amuishe) clarament que aquerò que hè que eth perill de huec des bòdski artenhe ua transcendéncia sociau ei era accion der òme. Aquerò que cau esclarir, qu'ei per qué aguesti darrèri tempsi er òme còste plan mès huecs que en tempsi passats. Es nombroses encauses podem amassà-les (acorpà-les) en dus brancs. Fondamentaument era accion der òme ocasiona un augment deth risc e un amendrimet des defenses.

Es defenses an desmereishut pr'amor der amendrimet dera poblacion rurau o per abandon de trabalhs tot a hèt ruraus, e per un nau despartiment dera poblacion sus eth territòri, tamb eth progressiu abandon de poblacion permanenta des nuclèus plaçats mès ensús, mès mau comunicats e tamb importants deficits de servicis assistenciaus, e tamb era concentracion dera poblacion enes nuclèus plaçats ath hons des vals o en aqueri que peth sòn plaçament gaudissen d'un nivèu de servicis e d'equipaments indispensables. Era poblacion pagesa permanenta, que en grana part a desparesishut, en tot balhar origina a ua augmentacion (acreishement) dera carga de huec per dèisha de trabalh de terrens agricòles marginaus, abantes susvelhaue d'ua sòrta contunhada e arturaue es huecs quan aguesti començauen, ath delà de consumir ua quantitat non pas mespredabla de materiau combustibile.

Er aute factor poblacionau qu'interven com a responsable dera

aumentacion des huecs ei er augment deth risc pr'amor der envadiment deth bòsc per ciutadans, gràcies ar esbandiment der automobil.

Abantes, eth bòsc sonque ère cauishigat que pes pagesi, que en generau auien interès de non pas honé-lo e coneishien es consequéncias des sòns actes; e per excursionistes pas guaire nombrosi, e interessats pera natura e non pas mauhassèrs.

Ara, ena sason ostiuaira, troperades de gent de ciutat s'esbarrique com ua plapa de cric (1) peth bòsc que malastrosament non a pas era mentalitat de sauva dera natura ne a idia des perills a qu'expause er encastre que l'entornege.

Totun açò, era realitat actuau se campam era sason der an ena que comencen es huecs, mos mèrque com a possibles causes d'aguest hèt era imprudéncia de pagesi que practiquen techniques aujolenques (2) d'ahlamar peisheus o sègues, mès que era accion des ciutadans inexperimentats, maugrat qu'ei prevedible, de sòrta pariera ad auti parçans, que era relacion se vage de shinhau en shinhau capvirant.

Ei primordiau introdufser practiques sociaus respectuoses tamb eth miei naturau qu'entornege era poblacion en tot realisar un trabalh educatiu mès qu'ei quauquarren complicat d'arrambar sonque laguens er encastre d'actuacion des institucions d'Aran. Sens renonciar ad aguest prètzhèt, mos prepausam centrar ara eth debat ena melhora des condicions d'aguest miei, talament que hèsquen que dada ua conducta negligenta, aguesta opèrre sus un miei (mitan) minimament premanit d'auança entà presentar ua responsa ad aguest comportament. Ei a dfer, provedir ath bòsc de mesures preventiues d'un canton e facilitaires deth trabalh d'escandiment per ua auta, qu'amendrisquen es repercussions d'aguesta conducta. Ei plan evident que trabalhar sus un miei fisic e geograficament localisat, aufrís ua responsa mès immediata e tocabla ar

esfòrc realisat, que non pas trabalhar sus condutes personaus.

Poirfem calà-mos aciu en enumerament blos e estricte d'aguestes mesures. Totun açò, cau luear eth nivèu de vedença e campar quauquarren mès que es mesures estrictament techniques. Aguestes an d'aubedir ara resulta d'un plantejament prelable. Era vertadèra question que cau hè-se qu'ei: **QUINA SÒRTA DE BÒSC VOLEM ENA VAL D'ARAN?**

Es bòsqui totemp an estat visti per òme com ua hònt de riquesa. Totun es beneficis que n'a anat trèn an plan variat ath long des sègles. Desempuish eth moment en qué eth bòsc ère fundamentaument eth lòc a on provedí-

deth profitament deth bòsc per part der òme ei d'aué-lo vist com ua hònt de produccion d'aliments en un prumèr moment, mès despús, e ath long de fòrça sègles, produccion de husta. Darrèrament, e tamb plan de fòrça, produccion de benestar, de recreança, de solaç, açò que normaument se'n ditz com a foncion sociau deth bòsc.

Era Val d'Aran, d'ua sòrta plan espectaculara, a realisat era causida o opcion lèu integrau d'emparar era sua economia ena infraestructura toristica; e es recorsi toristics que podem considerar com a factors d'atirament dera demanda son, a despart des elements fisics e umans, fundamentaument era bastenda, era nhèu e peth dessús de tot eth paisatge.

Elicoptèr bombardèr en accion en tot lançar eth sòn godilh d'aigua sus era arberada en ahlames. (La Mañana).

se dera caça e des fruts de besonh entath neuriment e eth vestit enquiara situacion actuau, eth bòsc a produhit beneficis plan desparièrs. Ua constanta

Aquerò que cau questionà-se ei se er augment progressiu d'importància deth paisatge, a anat junhut o acompanyat d'un augment progressiu d'inversions

sus eth, en tot eterní-lo, per tant ad aquesta demanda. Dera madeisha sòrta qu'auem anat actualisant era nòsta aufèrta toristica (otèls, comèrci, estacions d'esquí,...), en tot provedí-les de mès nauta confortabilitat e de mesures de seguretat, ¿ auem hèt açò madeish tamb eth miei paisagistic que mos entornege?... Pensem, cogitem per un shinhau era imatge de toti es bòsqui dera Val ahlamats, usclats, redusits a cendre... e pensem enes sues consequéncias.

Cau passar donc pera paradòxa de que aquerò que ager -o aué encara- se guardaue per bèri uns com a hònt d'ingrèsi (es bòsqui), a que ara siguen motiu de despena, d'inversion. Es ingrèsi aué tanben s'obtieràn, mès non pas d'un biais immediat pera venuda dera husta, senon indirècta e rebombida en multiples activitats.

Ei per açò que parlar d'ectares ahlamades e avalorar sonque es arberades, ei calar un critèri de tipe economic qu'a perdut ua importanta part dera sua valor. Mespredar es huecs de peisheus -mès abituau en Aran- ei guarda'c un aute carrèr (viatge) tamb critèris economicistes - e non pas d'equilibri o compés biologic- que aué per aué an estat suberpassats sociaument per d'auti tipus d'avaloraments.

E cau hùger tanben d'opinions o vejaires absolutistes e maniquèus; e atau com non ei pas valid aué aquest critèri economic -se pòt liéger en guisa d'exemple es estatuts dera mancomunitat forestau e veir eth sòn ensoc en aquest sens- tanpòc n'ei er argument de que era naturas'autorrègle per era madeisha e pr'amor d'açò non se deu pas d'operar sus eth territòri, rasonament qu'a viatges s'enten per grops autonomamentats ecologics. Aquesta foncion deth bòsc que proclamam demane, d'un canton, un trabalh de conscienciacion des persones sus era fragilitat deth bòsc e era manèra mès apropiada de visità-lo; d'un aute canton, tanben cau un plan d'ordenament deth territòri forestau e un conta-ròtle (3) des espleites (4)

entà que sigue possible de mantier aquest compés o equilibri qu'auem vist entre era foncion sociau e era espleita.

Aquest plan d'ordenament deth territòri forestau, parièr entad açò qu'ei a foncion a quinsevolh norma sus urbanisme e planificacion, deth punt d'enguarda des persones que mos dedicam ar escandiment de huecs (es pompièrs), ¿quines condicions aurie de presentar?... Ne mès ne mens que es fundamentaus que demanam que complisque quaussevolh activitat (un otèl, un comèrc, un bastiment, ua indústria...). En aquest aspècte non calerie èster guaire innovadors, mès plan queòc en sòn torn, fòrça metodic:

a) **Estudi dera carga de huec:** que en bòsc se concrète en esposalhades e espleites estudiades tamb ua programacion preestablida.

b) **Emparregament:** ei a díder, dada era ipotèsi d'un huec, saber d'auança quina superfícia com a maximom se mos ahlamarà, sens afectar es terrens vesins o tocants.

c) **Estudi des vies d'evacuacion o vuedada e penetrament:** analisi seriós des vies de circulacion laguens un bòsc e categorisacion d'aguestes: vies d'usatge public, vies restrenhudes as equipes de trabalh (vigies, equipes d'escandiment, eca...).

d) **Detectors, avisaders:** que en un bòsc se concrète fundamentuament en susvelhança entà avertir còp sec der inici d'un huec.

e) **Installacions pròpies:** analisi des punts d'aigua e eterniment entàs equipes d'escandiment d'aguesti, profitament des cuelhudes e hilats d'aigua des nuclèus abitats, lheuar tolhes o badines d'aigua dables com a resèrva d'aguesta e com a provediment des elicoptèrs bombardèrs, tamb estudi deth sòn impacte ecologic; e en generau totes aqueres mesures que favorissen que tot eth jos-bòsc s'aprèsse eth

maximom a ua enorme esponja qu'arremasse e retengue era aigua; que sigue entomit, que facilite eth desenvolopament des hònts que tradicionaument surgentaen. Alavetz provediram ath bòsc deth melhor escandider possible, eth sòn escandider naturau.

Ei evident, que aquestes linhas de trabalh suggerides, aubedissen a ua vedença plan parciau deth bòsc. En eth, se rescontren nombrosi interèsi. Ei per açò que cau questionà-se seriosament era nòsta vertat e entamenar (començar) un debat multidisciplinari a on se sàpie deishar de cornèr es personalismes des diuèrsi sectors implicats.

Aran a recuperat es sues institucions, e açò li a de perméter poder operar sus eth sòn pròpri territòri. Calerie dehúger er acantierament d'iniciatiues puntuaus, corrèctes en eres madeishes, mès divergentes en sòn ensemble. Ei ua magnifica escadença entà recorsilhar era bontat en aplicar d'un biais blos e estricte mesures de tipe tecnic amiades tamb ua mentalitat simplament contunhuista. Calerie èster un shinhau mès hardits, e en tot aprigondir mès en tèma, provocar un debat sincèr e exemptat de personalismes; donc mès que era aplicacion rapida de mesures techniques cau plantejà-se d'en prumèr ua question, era vertadera, era veràia question que cau hè-se qu'ei:

QUINA SÒRTA DE BÒSC VOLEM EN ARAN?

- (1) Planta damnatgeua que se minge es sanfoèns.
- (2) Plan vielhes, preistoriques.
- (3) Contròl.
- (4) Explotacions.

Lluís Rodríguez i Velimelis.

Cap de Zona dera Direccion Generaude Prevencion e Escandiment de Huecs e de Sauvaments de Catalonha.

Collaboracions

PLANETA TÈRRA O PLANETA MART

De hè 19 ans entà deçà qu'es Nacions Unides lancen cada mes de junh eth dia Mondiau deth Miei (mitan) Ambient e cada an, a mesura que passen ei un aperament, un crit, cada viatge mès angoniós, mès alarman. Se sage, per descomptat d'un clam tanplan justificat mès qu'ei com estornejar era aigua tamb un cafalh. Toti hèm des saumisords, arrés seten per alludit, sustot aqueri qu'an era responsabilitat dirècta sus er ahèr: governants e es grani poders economics.

Creigui que persutar ena justificacion non ei pas de besonh, donc, es problèms son coneishuts de toti e son tant evidenti que non s'ac vau arturà-se a cogitar en eri. Mès, coma auem arribat ad aguesta situacion? Talament atau com tot fenomèn fisic ei frut d'ua seria de causes o factors, tanben era nòsta actualitat presenta, ei frut de causes o factors, mès aguesti, istorics, e plan per açò protagonisats per òme.

Viuem en ua societat, aué per aué, tot a hèt consumista, sens mesura, a on era persona sonqu'ei avalorada que pera sua opulència economica (campatz es mejans de comunicacion, TV, premsa... e es sòns mès subergessents protagonistes: bancs e banquèrs, accions e borsa, empreses e multinacionaus, inflacion e indèx ath consum. eca, eca.) e era tónica generau qu'ei era produccion pera produccion en tot cercar eth maximon de beneficis (sòs) maugrat pete qui pete. Siguec a compdar des darrerries deth sègle XVIII qu'Euròpa, mès subertot Anglatèrra pr'amor dera Revolucion

Industriau, artenhec un naut desvolopament ena sua indústria textila çò que carregèc ua demanda de matèria prima que Anglatèrra metropòli non auie pas. Entà provedí-se d'aguesta, determinèc e impausèc qu'es sues colònies siguessen es tèrres d'a on trèir aguesta cuelheta, atau, ara India er èster ua tèrra de jute e a Egipte, ath sòn còp, ua auta de coton. Tamb açò non s'establie sonqu'un programa economic, senon ua

Eth nòste Garona ath sòn pas peth Pònt deth Lop. Polida imatge d'un país que se ditz toristic. ¿ Se traparie Mn. Condò aué possat entà escriuer era sua "Cançon deth Garona"?

ideologia e per tant un sistèma. Per prumèr viatge era produccion de tot un país ère acarrerada non pas entà satisfar es besonhs primaris deth madeish, senon es shautes (apetències) lucratiu d'un ponin corròp de pruelegiats. E tamb açò entràuem en ua naua morau etica, era morau que d'alavetz enlà anaue a èster era

mestrejanta. Ath madeish temps aguesta etica viege a ennautir eth lucre inarturable coma era valor suprèma dera conducta umana. Guaire luenh demoren es tempsi en qu'era madeisha Glèisa condemnaue aguest aganider de sòs pes sòs, rebrembem per exemple, com en plen Reneishement, epòca que nèishen es grani banquèrs com es Furbèrg, Medicis, eca. com comdemnaue aguesta usura.

Eth nau sistèma impausèc es sòs coma unenc Diu e ada eth, per eth e entada eth se sacrificuèc tot. Era produccion coma sò dit adès non ère entà satisfar es besonhs, senon ara ambicion, ara hame de poder, ara hame de sòs. E atau com es besonhs tan lèu son satisfèts son ``desbrembats'', malurosament era ambicion, era hame herotge de sòs e poder, non an pas termiari ne fin, ei ua foncion parabolica qu'autan era invariabla ``x'' coma era variabla ``y'' tiren entar infinit.

Pr'amor d'açò s'impausèc eth principi tan cascalejat (e que se seguís encara aué per quauqui sectors) deth ``progrès'' inarturable d'aci que s'adralhèsse era produccion non pas en rason dera sua utilitat, senon dera sua nauta rentabilitat, e qu'ei pr'amor d'aguest hèt, d'aguest trist hèt, que neishèc eth consum artificial, eth consum peth consum, sense ua auta finalitat qu'era de mantier era maquina-produccion-rentabilitat en etèrn movement.

Aué en qu'ua des granes ideologies atau com es sistèms politics qu'an basat era sua linha politica, es uns mès ben es auti mès mau, e qu'auie estat un fren, un travader entath capitalisme, ei en ua crisi prigonda e a deishat es pòrtas dubèrtes de land en land ath

capitalisme, eth quau coma un monstre herotge e insadorable tot s'ac remosigue e malhe. E ara dempús d'avalà-se es dues tresaus parts dera planeta, - çò qu'eth madeish ne ditz eth ``tresau mond'' - tanben a començat de minjà-se e remosigà-se ada eth madeish (arrius contaminats, bòdski ahlamats, polucion, urbanisacions, en ua paraula: lordèra, e lordèra per tot: en aire, ena mar e ena tèrra, e tot açò pr'amor de qu'er òme ei un arriu contaminat, un bòsc ahlamat, ua polucion, ua urbanisacion, en ua paraula: a perdut tota etica e tota

morau, donc, ja non viu: ràbie, ja non minge: malhe, ja non beu: chaue, ja non hè: des.hèr.

Deuant d'açò quauqui uns se n'an encuedat deth plan grèu perilh d'autodes.hèta e, an lançat eth sòn clam d'alarma: " **Cau salvar era Tèrra**", mès non pas per qué era Tèrra les regarde quauquarren, senon per qué les i va era sua madeisha pèth, era sua pròpia superviuença. Mès entà salvar era tèrra cau arturar aguesta maquina rosigaira, malhadora e remosigadissa, e açò, credetz-me toti, açò a d'èster un recorsilhament dera

Umanitat sancera, pr'amor qu'aguesta artura ei e serà tanben era sua mòrt. Plan per açò en tot préner pè enes paraules de A. Martinez Menchen en sòn article ``Medio Ambiente'' (Muface), aguest clam, aguest dètze-nau crit d'alarma, queirà en vuet. E sonque poirà salvà-se eth miei ambient, ei a díder, era Tèrra e er Òme, quan quèigue eth sistèma neo-capitalista, era logica intèrna deth quau l'amie ara sua despietadosa destruccion.

F. V. B.

Otèl - Restaurant

Codina casalèra

Carretèra de França, s/num.

Telefon: 64 08 86

PÒNT D'ARRÒS (Marcatosa)

BAR

(Çò des de Basteret)

Minjars - Aperitius - Porets rostits

C/ Major, 12

Telefon: 64 15 32

VIELHA (Castièro)

Articles de Present

Rebrembes

(Çò des de Manuèl)

Passeg dera Libertat, 12

Telefon: 64 02 32

VIELHA (Castièro)

ELECTRO MECANICA - ARAN

CONCESSIONARI OFICIAU LADA

**TALHÈR MECANIC
RECAMBIS E ACCESSÒRIS**

Carretèra de Gausac, Ed. Montpius, 3

Tel.: 973-64 05 11, Fax: 973-64 24 31

25530 Vielha

ARA QU'EI ETH CÒP

NORMALISA-TE

COMERÇANT, OSTALÈR...

Monuments

Era Glèisa de Sant Pèir (Père) d'Escunhau

Aguesta glèisa ei ua bastissa d'origina romanica, mès plan alterat tamb diùerses reformes ath long des sègles qu'an desnaturat totaument era sua primitiua estructura dera quau aué sonque ne demore qu'eth còs de bastiment que correspon ara nau.

Sauve bèri hiestraus originaris, mès toti eri an estat retocats o caperats, sonqu'eth plaçat ena façada nòrd. Totun açò, toti s'assubjectissen a ua madeisha estructura, concretada en dubertures de dobla pala e acabades tamb arcs de miei punt dovelats hèts damb pèira estop.

Dera analisi des mantons elements que compausen era bastida, era part mès antica correspon ara nau, que semble èster lheuada en sègle XI. Deth sègle XII se rehèr era pòrta, qu'a demorat en quias nòsti dies. Dera epòca gotica se trapen quauques ampliacions, entà solei gessent, tamb er esbauçament per auança dera absida romanica tamb un còs de bastiment quadrangular, eth quau, com que suberpasse era amplada dera nau, ei dispausat a guisha de crotzèr. Entara part de solei cogant, tanben ei agranida tamb un presbitèri, tamb er encossament d'un campanau, de losat piramidau, lheuad en sègle XVII, eth quau s'acare entà autan (solei gessent), tamb un campanalet d'espadaña, qu'acabe eth mur de cogant deth còs de bastiment que suplic era primitiua cabeçada.

Era portalada d'entrada, dubèrta ena façada Nòrd, ei er element mès subergessent dera glèisa, e ath madeish temps un des portaus mès polits e originaus d'Aran. Ei format per tres arcs de miei punt adovelats e en desgradacion, ar intradús des quaus viren dues arquivòtes dovelades de

seccion circulara, que trapen empara en ues longues colones cilindriques, dues a cada canton, provedides de bases e capitèths escrinçelats. Er arc de dehòra ei extradorsat per un dusau arc, mès estret, dispausat a guisha d'arquivòta, eth quau ei ondrat tamb un escacat.

Aguest darrèr arc atau com eth qu'ei a tocar, amassa tamb era prumèra

deuant tamb un branquillon d'a on ne gessen d'auti qu'en bèri cassi, s'entortilhen en torciròla tamb era brotoada de quauques huelhes filiformes. Enes cants lateraus, era de man dreita a escrinçelat un arbe, entot qu'era dera quèrra ensenhe un escacat.

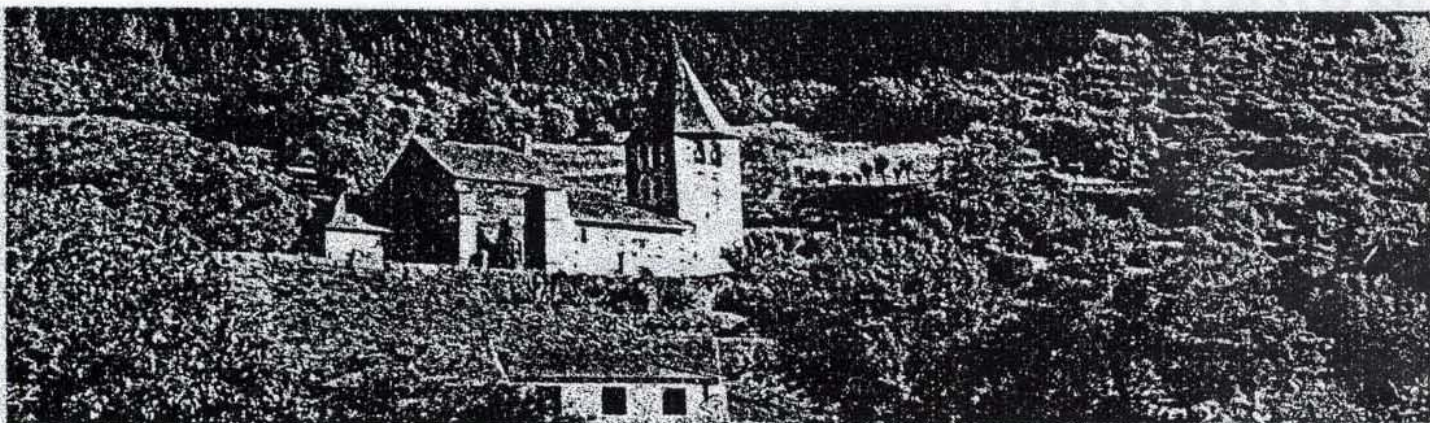
Es impòstes que sostien era arquivòta interiora non an cap d'element ornatiu en comun, donc era dera dreita ei

Portalada dera Glèisa d'Escunhau, degut ara sua estructura e era sua esculturacion ei eth element romanic mès interessant e originau deth temple e ua des mès polides dera Val d'Aran.

arquivòta, s'emparen sus ues impòstes amples, mès longues qu'es interiores, es quaus son decorades ena cara de

remplida per un nhòc de huelhes triflades, e per un audèth; en torn qu'era impòsta quèrra a un escacat.

Enguarda generau dera glèisa.

Entremiei eth lumedar de naut e er arc intern se desplegue un timpan semicircular lis, a on regés, ua figura de Crist clauatz en ua crotz (creu) de braci plan amples, mès tamb eth pau longitudinau capbracat peth calatge deth lumedar de naut.

Es capitèths, exceptat deth de laguens deth cant quèr, a on i a quate pisi seguits ornamentats tamb semicercles, son toti ondrats tamb capissons umans qu'ensenhen es principaus trèts dera cara umana.

Eth fris ei compausat per tres grani blòcs, des qu'eth deth miei ei dus viatges mès long qu'es des costats. Dessús d'aguest fris, e justament as caps, subergessen dus caps umans, entremiei des quaus e encastats ena paret, se i trafen es tralhes d'un cabiroat, tamb eth que ça'm par (de segur), en ua epòca dada, deuie arressessar deth ventiplog eth portau per miei d'un tet o losat.

Eth plafon centrau ei decorat tamb un crismon flanquejat per dues rosetes de ueit caps, inscrites, atau com er anagrama de Crist, laguens de cercles tamb er intercalatge, ena part superiora, de dues petites creus (crotz) acabades damb ua tenilha. Enes plafons lateraus se segonde eth madeish element decoratiu, concretisat en ua crotz grèga perlongada deth traussèr longitudinau per miei d'ua tenilha estreta.

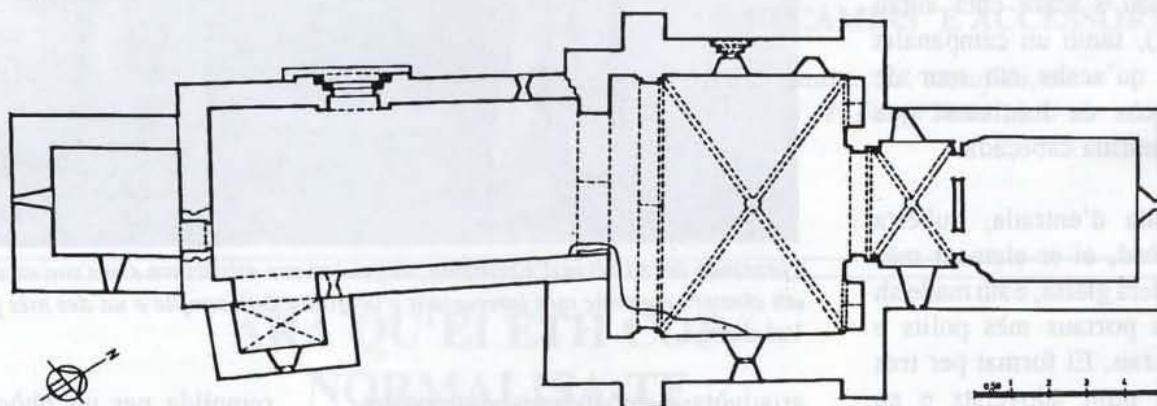
En sòn laguens aguesta glèisa sauve, en ua capeleta laterau ua batiadera romanica hèta damb marme e de granes mesures, era quau ei sostenguda per un pilon cilindric lis. Atau madeish se i trape un aigua-senhèr ornat de huelhes lanceades en tot hèr torciròles. Andues pèces apertien ath sègle XIII.

Ara ben, era pèça mès subergessenta d'aguesta glèisa ei era imatge d'un crucifixe, de talha policromada, de 92x 75 cm sus ua crotz que hè 121x

108x 3'5 cm., tamb remercat caracter romanica e se considèra ua òbra deth sègle XIII. Darrèrament s'a restaurat çò qu'a permetut de mèter ara descubèrta eth bon estat de sauva dera pintura originau sonque en bèri punts dera pròpia creu (crotz). Es colors emplegats peth pintor son eth ròi, auriò, blu, blanc e nere. Atau madeish enquia 1936 i demorauen uns retaules deth sègle XV-XVI, que representauen es quate sasons der an. Sonque se'n sauve quauqua taula en Musèu Diocesan de La Sèu; es autes sigueren peisheu des ahlames.

Malurosament auem de d'èder tanben qu'aguesta glèisa se trape aué en un grèu e penible estat de sauva subertot eth sòn tet o losat. Demoram qu'es ajudes economiques qu'archiprestat e autoritats locals an demanat as organismes oficials siguen autrejades eth mès lèu possible.

F. V. B.

Planta dera Glèisa de Sant Pèir d'Escunhau (Catalunya Romànica)

ERA MAIR E ERA HILHA

Era mair e era hilha
Se'n van tath horment,
Se'n van tath horment.

Ath miei dera règa (soquèr)
Trapen un gojat.

Ce ditz era vielha:
Jo'n voi era mieitat.

Ce ditz era joena:
Serà pleitejat.

Eth jutge que jutge
Qu'a plan ben jutjat

Eth horment tara vielha,
Era hilha eth gojat.

Ce respon era vielha:
Aquerò ei mau jutjat.

Era hilha qu'ei joena
Be n'aurie trapat!

Jo praubà vielhassa
Non ne traparè cap (nat).

* * *

TRES AFRONTAIRES

Quan eth teishinèr hè tela,
Trica, traca, era naveta,
Deth mès fin, deth mès bèth,
Tostemp quauque camishèth.

Quan eth sarte braque ròba (rauba),
Trica, traca, sus era taula,
De trauèrs e ath long,
Tostemp quauque retalhon.

Quan eth molièr hè mòler,
Trica, traca, sus era mòla,
Deth mès bèth, deth mès fin,
Tostemp quauque picotin.

Leopold Dardy

Afrontaire: Enganhaire, chicanaire, insolent

Picotin: Mesura de granatge

Locucions e lexic

A truca de (loc. prep.): En tot tier (emplegar) persutadament un miei (mejan):

A truca de trabalhar artenhec aquerò qu'aué a.

Es causes s'aprenen a truca d'estudiar.

Ath cant de (loc. prep.): Qu'ei a tocar, ath ras de: *Ere seigut ath cant deth huec. Ath cant dera hièstra traparàs er esplenguèr.*

Ath delà de (loc. prep.): *Non hec pas arren, e ath delà d'açò, crubèc mès que nosati. Ath delà d'açò i a quauquarren mès d'amagat.*

A bassacades (loc. adv.) En grana quantitat: *Truhas n'i auec a bassacades.*

A possades, a/empentassi (loc. adv.): *Mos treigueren dehòra a bassacades.*

Abadia/rectoria (f.): Casa, demorança deth caperan dera parròquia.

Abandoar/bandoir/bandoar (v.tr.): Sonar, tocar es campanes ath vòl, en senhau de hèsta o entà hèr saber quauque aute eveniment.

Abandoada/bandoida/bandoada (f.): Accion de bandoar, bandoir.

Abestiassar (v. tr. e pron.): Escurir er enteniment, trebolar er esperit e lèu privar der us dera rason.

Abeurar/beurar (v. tr.): Dar, balhar de béuer eth bestiar.

Abeurader/beurader (m.): Endret, tolha, badina, bassa o comada a on beu eth bestiar.

Ablanir (v. tr. e pron.): Hóner, delir en parlar dera nhèu. Hèr doçaina, adocí-se eth temps. Determinar, constar, provocar umiditat en ua causa. Sinonim: Entomir.

Ablatugar (v. tr. e pron.): Èster adolorit pr'amor des trucs recebuts en ua part deth còs. Sinonim: Blauar, macar, ablasigar (dV).

Abondiu, a (adj.): Qu'ei abundós. que n'i a plan.

Aboscar (v. tr.): Méter un terrèn en bòsc.

(v. pron.): Caperà-se d'arbes, de segassi. Sinonim: Abosquir, aboscassir.

Abracar (v. tr. e intr.): Escuerçar, bracar.

Abracament (m.): Accion d'abracar.

Absida (f.): Part d'ua glèisa, generaument de planta semicirculara, que subergés dera façada de deuant.

Absidiòla (f.): Absida segondària.

Abugadar (v. tr.): Lauar era ròba.

Sinonims: Hèr era bugada, hèr era ruscada, ruscar, ruscadar.

Avalada (f.): Accion d'avalat, d'envalar es aliments.

Avalar/engolir/engulhar/envalar: Hèr qu'ua causa passe peth golidor o empassader. Fig. Minjar fòrça de prèssa. Fig. Creir quauquarrès tot aquerò que li diden a despriet d'èster quauquarren inversemblable.

Expressions

A bèth braçat: Cuélher quauquarren en ua abraçada ath còp: *Se carguèc a bèth braçat era amurada de lenha.*

Marchan cortés, crompar a quate e véner a tres: Se ditz des ahèrs o negòcis non pas massa productius.

De cada vertat que ditz li què un uelh e encara les a toti dus: Se ditz des mentidèrs,

Ara que te veigui, que me'n brembi: Se ditz des persones que non an pas guaira memòria.

Començar era casa pera capièra: Voler hèr es causes massa de prèssa, sens dar/balhar es passis que s'an de besonh.

Oelha que belègue, mòs que pèrd: Cau tostemp èster per aquerò que s'a entre mans.

En un virament de uelhs: Quauquarren hèt ath moment.

- Eth president dera Comunitat Autonòma de Madrid, Joaquín Leguina (PSOE), declarèt eth dia 9 d'octobre en ua amassada tamb eth baile de Barcelona, Pasqual Maragall, que es comunautats mès desfavorides son: Madrid, València e Catalonha, e que ``era solidaritat se pague tamb impòsti''.

P.D. Qui age aures entà entèner qu'escote.

- Pr'amor dera emenda presentada pes grups PSOE e PP contra era forma oficial unenca des toponims ``Lleida'' e ``Girona'', eth baile de Lhèida, Sr. Antoni Siurana, a declarat que entàs lheidatans ``Lleida'' a estat ``Lleida'' tostemp e ``Lleida'' serà, e que aci non i a pas emendes que valguen.

P.D. En tot balhar un còp de man ath pòble catalan, entà nosati aranesi tanben ei ``Lleida / Lhèida'' e ``Girona''.

- FR3 Mieidia Pirenèus vint minutes d'occitan mès per setmana.

A compdar deth 22 de seteme FR3 de Tolosa a vint minutes d'occitan per setmana. Eth temps d'antena donc reservat tar occitan que serà tostemp de quaranta minutes.

Eth magazim d'informacions ``La gazeta'' que serà d'ara enlà setmanèra quan enquia ara ère difusada a setmana pert'auta. Aquesta serà seguida cada viatge d'un o de dus o tres reportatges originaus. Es redifusions de reportatges son suprimides.

Que semble tanben que ua collaboracion mès estreta se deuerà establir enter eth programa FR3 Marsilha ``Vaquí'' e eth de Tolosa ``Viver au País''. Atau madeish FR3 Bordèus tanben deuerà préner ua partida dera produccion de ``Viver au País''. entà hè-ne profit es sòns telespectadors.

I a ua ajuda financièra de 300.000 francs balhada pes regions Mieidia Pirenèus e Lengadòc-Rossilhon entàs emissions en lenga occitana qu'an

permetut çò que deuerà èster un progrès qualitatiu des emissions.

- Eth problèma deth provediment de gas-oïl entàs cauhatges des bastiments aranesi ja ei prèst, donc ja non mos cau anar cercar era marchandisa a còps de bidonenes lòcs de provediment (gasolinèras) e tamb era illegalitat e problèmas que açò carrejaue.

Era empresa distribuïdora que balhe aquest servici a domicili ei EXPRESOIL qu'a es sòns burèus centraus en Agramunt (Lhèida).

- Eth DEUG (Diplòma Estudis Universitaris Generaus) letres-occitan ei estat dubèrt enes Universitats de Bordèus e Pau ara rentrée d'aguesta annada universitària. Joan Salles-Loustau serà qui se n'encuedarà ena Universitat de Pau deth cors d'occitan deth DEUG de letres mencion occitan qu'ei autrejat ena Academia de Bordèus. Es inscripcions son dubèrtas as qu'an eth bachelierat (bac) e que vòlen auer un DEUG de letres. Eth primèr inscrit ei un estudiant parisenc, qu'ei dejà titulari d'un doctorat de Sciéncias Politiques!.

- Era Societat de Caça e Pèscas dera Val d'Aran celebrarà eth dia 15 de noveme entàs 19,30 ores en Ajuntament de Vielha-Mijaran amassada generau entà realisar es eleccions ara Junta Directiva, ath delà de d'auti punts d'interès.

CAUSES ESTONANTES

- En bèras cultures dera antiquitat se

hège soent er acogar a personas viues enes fondaments des futures bastendes entà emparar era bastissa de possibles malurs (malastres). Conden que, quan siguec lheuada era ciutat de Tavoy, en sud de Birmània, placèren un delinquent en horat (trauc) de cada pilon, entà aluenhar es maus esperits. Aquest rite tanben estèc emplegat pes druides (sacerdòts cèltes).

- Era marioana ère d'emplec comun enes amassades sociaus dera vielha Roma.

- Entremiei es ``tre-ba'' deth Tibet, toti es hilhs deth madeish pair compartien ua soleta hemna. Atau sonque celebrauen ua noça per familha en cada generacion.

- En sègle XV, es molièrs escambiauen es grans de horment que es clients portauen entà mòler, per ua mescla indigèsta de povàs minerau e croshideres de calamars e sepies seques. Semble èster un des primèrs antecedents coneishuts d'er adulterament des minjars.

- Es hemnes de Napòls gessien despolhades ena terrassa des sues cases, tamb er espèr de que era Lua les hesse agranir eth volume des sòns guidèrs (popes).

- En periòde comprenut enter es ans 1975-86 segon ``La Catalunya rural dels anys 90'', ena Val d'Aran eth 16'78 % des pagesi an deishat era tèrra e en Pallars Sobirà eth 16'05 %.

Entad açò qu'ei ara demografia era Val d'Aran presente ua laugèr creishement (1'32 %) deuant d'ua mieja deth 0'34 % de d'antes encontrades dera província de Lhèida.

Ena renda ``per capita'' ei deuant era Val d'Aran tamb 1.018.326 pta. Es autes encontrades se placen enter es 718.566 pta deth Alt Urgell e es 648.927 pta deth Pallars Sobirà. Era mieja de Catalonha ei de 756.342 pta.

II CONCORS LITERARI DE NARRACION

Es prèmis seràn en metallic:

	A	B
1 èr prèmi	25.000 Pta.	55.000 pta.
2 au. ``	15.000 Pta.	40.000 pta.
3 au. ``	10.000 Pta.	25.000 pta.
4 au. ``	5.000 Pta.	15.000 pta.

ARANÉS, ÒC, BREMBA-TE'N !

II CONCORS LITERARI DE NARRACION

Objectius deth concors: Prebotjar entremiei dera societat aranesa er interès peth coneishement dera nòsta lengua e estimular era sua pròpia capacitat de creacion.

B A S E S

- 1.- Aguest II Concors Literari se despartís en dus brancs.: A) entà mainatges de 14 ans enjós e B) de 15 ans ensús.
- 2.- Es òbres seràn originaus e inedites, escrites en aranés (occitan dera Val d'Aran) o en quaussevolh auta varianta dera lengua occitana.
- 3.- Eth tèma escuelhut entà desvolopar en aguest concors serà liure (legenda, novèlla cuerta, conde, eca.).
- 4.- Era estenuda d'aguest tèma aurà un mendre d'1 fòli (DINA-4) entath grop A) e d'un mendre de 6 fòlis (DINA-4) entath grop B), mecanografiats a doble espaci per sonqu'ua plana.
- 5.- Eth dia limit de liurar es trabalhs serà eth 25 de noveme de 1.991, e deueràn èster manats a: **CENTRE DE NORMALISACION LINGÜISTICA DERA VAL D'ARAN**, çò de Saforcada. Plaça dera Generalitat. 25530 VIELHA.
- 6.- Enes originaus i serà eth titol dera òbra e eth subernòm que tierà er autor. En ua auta engolòpa e barrada, ena sua part de dehòra s'escruièrà eth titol dera òbra e eth subernòm, e en sòn laguens eth titol dera òbra atau com eth nòm e cognòms der autor, era sua adreça postau e telefon.
- 7.- Se liurarà un rebut acreditatiu dera recepcion des trabalhs presentats.
- 8.- Eth ``Centre de Normalisacion Lingüistica dera Val d'Aran'' harà ua prumèra publicacion des òbres premiades e non premiades un viatge hètes aqueres correccions de besonh.
- 9.- Eth Jurat serà format per ues sies persones, eth nòm des quaus se harà conéisher en sòn moment.
- 10.- Eth veredictè deth Jurat se harà public eth dia 7 de deseme de 1.991 e serà comunicat a toti es participants. Eth liurament de prèmis se celebrarà eth dia 22 de deseme laguens d'un acte literari.
- 11.- Es prèmis seràn en metallic:

	A	B
1 èr prèmi	25.000 Pta.	55.000 pta.
2 au. ``	15.000 Pta.	40.000 pta.
3 au. ``	10.000 Pta.	25.000 pta.
4 au. ``	5.000 Pta.	15.000 pta.
- 12.- Era participacion en aguest concors determine era aceptacion des bases deth madeish.
- 13.- Es trabalhs demoraràn en depaus deth C.N.L

ARANÉS, ÒC, BREMBA-TE'N !

Esvagaments

	A	B	C	D	E	F
1						
2						
3						
4						
5						
6						

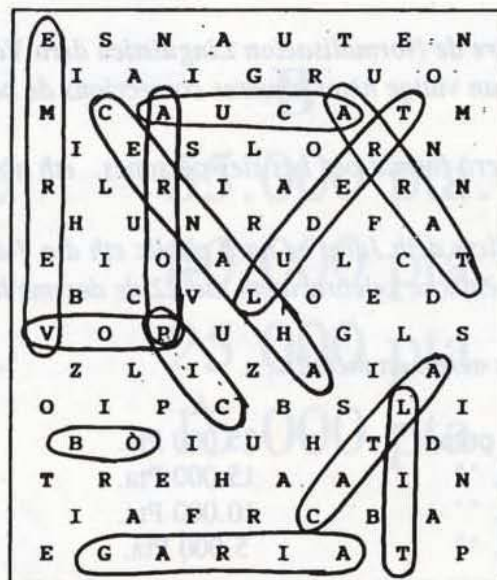
CROTZAMENT DE MOTS Num. 2

- 1.- Nòm de Bausen ena Edat Mieja.
- 2.- Bocin de husta quan aguesta s'ascle, hen o braque.
- 3.- Mèter, calar pesi en un batèu tà dà-li estabilitat.
- 4.- Capvirat, pèça de 5 centimes. Simbèu deth iòde.
- 5.- Simbèu deth nitrògen. Capvirat, dent d'un engranatge.
- 6.- Esturment tengut entà segar eth granatge, plurau.

- A) Aquerò que non s'a e ac cau.
- B) Saumet en bèri parçans gascons, plurau.
- C) Consonantes. Capvirat, determinant masculin.
- D) Net, generaument dempús de cogà-se eth Solei. Pronòm personau nèutre.
- E) Pronòm personau femenin. Nòta musicau.
- F) Substància espessa e limercosa shurmada pes glandoles mucoses, sustot es deth nas.

Solucions as esvagaments deth Toti num. 1

	1	2	3	4	5	6	7
1	S	A	U	T	A	R	E
2	A	U	D	E	T	H	S
3	U	C		N	I		
4	M	A	L	H	E	S	
5	E	D		A	R	E	S
6	T	A	R	T	E	R	S

ENDONVIETES

- 1.- Laurat e relaurat, cap d'arair non i a passat *Eth cèu embromat.*
- 2.- Plen peth dia e uet pera net *Eth caucèr.*
- 3.- Pedaçat e arrepedaçat, jamès cap d'agulha que la tocat *Eth cèu embromat o un tet de lòsa.*

EDICIONS DETH C.N.L. DERA VAL D'ARAN

CONDES (Colleccion "Era Gabarra" Editoriau Era Galèra):

- 1.- *Era legenda de Guilhèm Tèlh* (*)
- 2.- *Era Auca d'Òr* (*)
- 3.- *Era Gargolha sabenta* (*)
- 4.- *Eth anhèth nere* (*)
- 5.- *Era estèla verda* (*)
- 6.- *Eth pintor deth vent* (*)
- 7.- *Açò ei arrats compdats* (*)
- 8.- *Eth monard Chimino* (*)
- 9.- *Era hèsta en humarau.*
- 10.- *Eth sharmant explorador.*
- 11.- *Eth diable presomit.*
- 12.- *Es aventures de Flor e de Mosqueta.*
- 13.- *Ena barca de Pare.*
- 14.- *Es cartes de Còia.*
- 15.- *Bernat eth vèrme.*
- 16.- *Era rata Rita.*
- 17.- *Nòa.*
- 18.- *Era viroleta e era camisa de dromir.*
- 19.- *Aurelhes de conilh.*
- 20.- *Era susmauta des juguets.*
- 21.- *Aguesti dies refresque pes tardes.*

Eth prètz per unitat ei de 225 pta. e 3 exemplars 600 pta.

COMICS (Editoriau Nabau, Barcelona)

PINOCHO (Aranés-Catalan) (*)
HEIDI (Aranés-Catalan) (*)
ALI BABA
TOM SAWYER
ROBIN HOOD

Eth prètz ei de 600 Pta.

(*) Non demoren exemplars d'aguesti titols

PUBLICACIONS

CORS D'ARANÉS

1.000 Pta.

ESCRÍUER ARANÉS

300 Pta.

ARAN PES CAMINS DERA NÒSTA ISTÒRIA

600 Pta.

FORMULARIS ADMINISTRATIUS

300 Pta.

VACANCES EN ARANÉS

225 Pta.

MUSICA D'ARAN

1.000 Pta.

PETIT DICCIONARI

PUBLICACIONS A GÉSSER:

- **1000 ARREPERVÈRIS COMENTATS.**
- **NOVÈLLES:** *Emilia*, Gerad Nerval.
Racondes fantastics, Edgar Poe.
Ua victima dera sòrt, Muller.
- **Recuelh des òbres corresponentes ath 1èr Concors Literari 1.990.**
- **350 MOTS**

COMICS (Editoriau Nabau)

- **ROBINSON CRUSOE**

HUELHETONS:

- **TOTI, Noticiari Aranés.** Colleccion de 93 numeròs.
- **ERA CODINA ARANESA,** *Recèptes tradicionaus.*
- **TRIPTIC:** *Es drets lingüistics des ciutadans ena Val d'Aran.*

CONTRIBUÍS ARA CAMPANHA DE SENSIBILISACION DAMB:

- *Samarretes.*
- *Pega-solets.*
- *Para-soleis tath coche.*

MATERIAU INFORMATIC:

- **VORA** (*Verificador Ortografic der Aranés*)

ESCOTATZ E GUARDATZ

**TN-COMARQUES
VAL D'ARAN**

TELEVISIÓ DE
CATALUNYA, S.A.

Toti es diuendres entàs 14,00 ores.

**ESCOTATZ
TOTI ES DIES
DERA SETMANA**

MESADÈRA ARANÈS

**CATALUNYA
RÀDIO**

de 12,00 a 13,00 ores

Liegetz

Toti

REVISTA MESADÈRA DETH C.N.L. DERA VAL D'ARAN

Soscriue-te-i!

collabòra damb toti eri.